

2020 'Jaar van de Wilde Eend'

Erik Kleyheeg

Paartje met twee jongen

Martin Stevens

Is dit wel de vader van de gele jongen?

Martin Stevens

Ondanks dat er in Nederland veel beschermingswerk en onderzoek wordt gedaan naar vogels, zijn er nog steeds soorten waar we te weinig over weten. Sommige van die soorten doen het heel goed, terwijl andere juist hard achteruitgaan. Om deze veranderingen beter te begrijpen, wordt elk jaar door Vogelbescherming en Sovon 'een soort van het jaar' uitgekozen. Voor die soort worden dan extra inspanningen verricht om relevante informatie te verzamelen en daar worden zoveel mogelijk partijen bij betrokken. Het is u vast niet ontgaan dat 2020 is uitgeroepen tot 'Jaar van de Wilde Eend'.

De Wilde Eend is misschien niet de eerste soort waar je aan denkt als het gaat om soorten die onder druk staan en waar weinig over bekend is. Onder de watervogels is het immers veruit de wijdst verspreide en meest opportunistische soort. Je vindt de Wilde Eend overal waar water is: in natuurgebieden, polders, op venntjes en rivieren, in havens langs de kust en zelfs in de meest aangeharkte stadsparken. Ook op plekken die sterk door mensen beïnvloed zijn, voelt hij zich thuis. De Wilde Eend is zo gewoon, dat we nauwelijks in de gaten hadden dat het er de laatste decennia langzaam steeds minder werden.

Toch is sinds 1990 al ongeveer 30 procent van onze broedpopulatie verdwenen. 's Winters wordt de broedpopulatie aangevuld met overwinteraars uit Oost-Europa, maar doordat onze broedvogels standvogels zijn, laten de winteraantallen een vergelijkbare dalende trend zien. Hoewel er allerlei theorieën zijn, kunnen we in werkelijkheid nog steeds alleen maar speculeren over de mogelijke oorzaken. Misschien is het feit dat de soort zo talrijk is juist de reden dat we in Nederland weinig aandacht hebben besteed aan de factoren die de populatie beïnvloeden.

Teloorgang van algemene soorten

De afkalvende broedpopulatie van de Wilde Eend in Nederland past in het plaatje van de brede afname van voorheen zeer algemene vogelsoorten, zoals de Spreeuw en de Huismus. De Wilde Eend is een soort die zich uitstekend kan aanpassen aan menselijke activiteiten en die bijzonder opportunistisch is bij het kiezen van leefomgeving en voedsel. Hoe zou een dergelijke soort in de problemen kunnen komen? Juist die vraag maakt het interessant om te zoeken naar de grootschalige veranderingen die hieraan ten grondslag moeten liggen. Deze zouden weerspiegeld moeten worden in de demografische processen – kortweg de geboorte- en sterftecijfers – van de Wilde Eend. In een eerste poging om hier grip op te krijgen, heeft Sovon in 2015 een

overzicht gemaakt van onze kennis over die demografische processen. Er bleek over de jaren niet veel te zijn veranderd in het aantal eieren dat wordt gelegd of het aantal nesten dat succesvol uitkomt. De jachtdruk op de Wilde Eend is afgenomen en de overleving van volwassen vogels lijkt zelfs iets te zijn toegenomen. Deze ontwikkelingen konden de achteruitgang niet verklaren.

Problemen in de kuikenfase?

Wat uit het kennisoverzicht wel naar voren kwam, is dat we niet overal (genoeg) informatie over hebben. Zo bleek nagenoeg niets bekend te zijn over de overleving van kuikens tussen het moment dat ze uit het ei komen en het moment dat ze vliegvlug worden. Zou daar een knelpunt zitten voor de Wilde Eend? We zien in het voorjaar natuurlijk regelmatig dat eendenkuikens worden opgegeten. Het zijn soms dramatische tafereels. Dat hoort erbij, maar de vraag is of de sterfte onder de kuikens nu zo hoog is dat de populatie niet meer op peil blijft. In 2016 werd een 'citizen science' onderzoek opgezet om getallen te verzamelen over de overleving van eendenkuikens. Daarover heeft u eerder een oproep gezien in De Korhaan. In het hele land werd het publiek opgeroepen om eendenkuikens te melden en tot en met 2019 leverde dat vele duizenden waarnemingen op. In het 'Jaar van de Wilde Eend' is de tijd rijp voor de volgende stap. In het komende

voorjaar worden extra veel waarnemingen verzameld om vervolgens de vertaalslag te maken naar de populatieontwikkeling: is de kuikenoverleving inderdaad de bottleneck voor de Wilde Eend?

Niet alleen kuikens tellen

Om te kunnen berekenen welke factoren beperkend zijn voor de broedpopulatie van de Wilde Eend zijn we van plan om een populatiemodel te bouwen. De kuikenoverleving is daar een onderdeel van, maar ook alle andere demografische processen. We zijn bijvoorbeeld geïnteresseerd in goede gegevens over de grootte en het uitkomstsucces van legfels en willen betere cijfers over de sterfte van volgroeide vogels. Daarnaast willen we graag meer weten over de verhouding tussen het aantal mannetjes en vrouwtjes. Een overschot aan mannetjes kan duiden op een lagere overleving van vrouwtjes en dat kan grote consequenties hebben op populatieniveau.

Deelnemen aan het 'Jaar van de Wilde Eend'

Er zijn weinig vogelsoorten zo nauw verbonden met de mens als de Wilde Eend. Het 'Jaar van de Wilde Eend' biedt dan ook bij uitstek gelegenheid voor een breed publiek om mee te doen aan onderzoek aan deze soort. Dit kan op allerlei manieren en elke bijdrage is welkom. Het volgen van tomen (eendengezinnen) en regelmatig noteren hoeveel kuikens er nog

over zijn, vormt de kernactiviteit in het 'Jaar van de Wilde Eend'. Hiervoor kan de 'KuikenTeller app', die speciaal voor dit doel is ontwikkeld, worden gedownload (update verschijnt begin 2020). Het registreren van legfels en bijhouden van nestsucces kan via het Nestkaartenproject van Sovon. Tellingen van de verhouding tussen mannetjes en vrouwtjes, het liefst op verschillende momenten gedurende het jaar, kunnen worden ingevoerd op Waarneming.nl. Alle benodigde informatie, inclusief telinstructies en links naar diverse apps, kunt u vinden op de website www.jaarvandewildeeend.nl. Wij hopen samen met u de Wilde Eend in 2020 een duwtje in de rug te kunnen geven.

Het 'Jaar van de Wilde Eend' wordt georganiseerd door Vogelbescherming Nederland en Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Neem voor meer informatie contact op met Erik Kleyheeg (erik.kleyheeg@sovon.nl).

Zijn er nu meer mannetjes of vrouwtjes??

Martin Stevens

